

НОВИЙ КУРС «АКАДЕМІЧНА РИТОРИКА» ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ОБГРУНТУВАННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ

У статті подане обґрунтування нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика», запропоноване до розгляду як базова складова у системі вищої освіти України початку XXI століття. Зауважено на пропозиціях щодо його впровадження до ВНЗ. За основу прийнято аналіз двох виданих навчальних посібників з академічної риторики (Суми, 2011; Умань, 2013). Робота виконана у рамках щорічної Звітної наукової конференції «Наука і вища освіта» (Київ, 3 березня 2014 р.) Інституту вищої освіти НАПН України за напрямом «оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції».

Ключові слова: новий навчальний курс (спецкурс) «Академічна риторика», академічна риторика, академічне красномовство, риторика, риторикознавчі дисципліни, обґрунтування та пропозиції щодо впровадження до ВНЗ, система вищої освіти України.

Щербакова Е. А.

**Новый курс «Академическая риторика»
как базовая составляющая в системе высшего образования Украины:
обоснование и предложения по внедрению**

В статье рассмотрено обоснование нового учебного курса (спекурса) «Академическая риторика» как базовой составляющей в системе высшего образования Украины начала XXI века. Уделено внимание предложениям по его внедрению в вузы. За основу принят анализ двух изданных учебных пособий по академической риторике (Сумы, 2011; Умань, 2013). Работа выполнена в рамках ежегодной Отчётной научной конференции «Наука и высшее образование» (Киев, 3 марта 2014 г.) Института высшего образования НАПН Украины по направлению «оптимизация цикла социально-гуманитарных дисциплин в высшем образовании Украины в контексте евроинтеграции».

Ключевые слова: новый учебный курс (спекурс) «Академическая риторика», академическая риторика, академическое красноречие, риторика, риториковедческие дисциплины, обоснование и предложения по внедрению в вузы, система высшего образования Украины.

Olena Shcherbakova

**The new course «Academic rhetoric»
as a basic component in the system of higher education in Ukraine:
argumentation and suggestions for its introduction**

The author of the article suggests introducing a new academic course called «Academic Rhetoric» into the university curriculum as an integral component in the system of higher education in Ukraine at the beginning of the 21st century. The scientist makes a suggestion for its introduction to higher educational establishments for the holders of a master's degree. It is based on the analysis

of two educational manuals on Academic Rhetoric (Sumy, 2011; Uman', 2013). The investigation is carried out within the annual Summary scientific conference called «Science and Higher Education» (Kyiv, 3rd March, 2014) held at the Institute of Higher Education which belongs to the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (the section «The Optimization of the Social Subjects and the Humanities in the System of Higher Education in Ukraine in the context of European Integration»).

Keywords: a new academic course, Academic Rhetoric, academic oratory/eloquence, rhetoric, rhetorical subjects, argumentation, suggestions, introduction to higher educational establishments, the system of higher education in Ukraine.

Постановка проблеми та її актуальність. Задля виконання індивідуального дослідження на 2014 рік (завершального етапу теми науково-дослідної роботи відділу теорії та методології гуманітарної освіти ІВО НАПН України) – «Розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на засадах компетентнісного підходу», – нами сплановано низку важливих, як на нашу думку, завдань. Серед них є й розроблення пропозиції щодо оптимізації циклу риторикознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах у контексті євроінтеграції, зокрема щодо упровадження курсу (чи спецкурсу) з академічної риторики як базової складової у системі вищої освіти України початку XXI ст.; це вважається одним із пріоритетних завдань у рамках Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. щодо посилення кадрового потенціалу системи вищої освіти (та інших). У його вирішенні може відіграти неабияке значення ще не достатньо вивчена риторикознавча складова, значення якої в особистісному і суспільному розвитку стрімко зростає. Тож наші подальші плани будуть пов'язані з дослідженням не стільки загальної риторики, скільки з її професійно зорієнтованим різновидом – академічною риторикою як найбільш пріоритетним і перспективним напрямом досліджень у сучасній системі вищої гуманітарної освіти України.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. У даному контексті дослідницьку увагу привертають два нових навчальних посібники: «Академічна риторика» (Суми, 2011) [1] та (Умань, 2013) [2]. Вони представляють неабиякий інтерес для кола риторикознавців і студентської молоді, які зацікавлені у прагненні до ефективної мисленнєво-мовленнєвої життєдіяльності; вони мають солідний обсяг викладеного матеріалу і презентабельний вигляд; однак в основному викладі ми зауважимо на їхніх критичних аспектах, ні в якому разі не знецінюючи подієвого значення цих праць у педагогічній освіті. У цілому ж можна констатувати підвищення інтересу до академічної риторики з боку більш молодих науковців і педагогів, імена яких ще не відомі широкому загалу науковців-риторів. Із-поміж багатьох уже знайомих українських дослідників і викладачів риторикознавчих дисциплін у вищій школі України (Семен Абрамович, Ніна Голуб, Зоряна Куньч, Любов Мацько, Галина Сагач та інші) лише деякі згадували про такий різновид ораторського мистецтва, як академічне красномовство. Його коротке визначення знаходимо у словниково-довідниковій літературі: «Риторичний словник» (К., 1997) [3: 10–11] Зоряни Куньч та «Словник основних термінів та понять риторики» (К., 2006) [4: 9] Галини Сагач. У «Риторичі» Любові Мацько (Київ, 2013) [5] бачимо опис цього жанру [5: 197–201], який виходить до «Модуля державного стандарту» з риторики (ПП.17.08.02) [5: 305]. Викликає подивування, що в аналізованих посібниках головне визначення – «академічна риторика» – практично відсутнє, а «академічне красномовство» має вкрай стислий коментар [1: 117; 2: 264].

Мета статті. Подати обґрунтування нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика» як базової складової у системі вищої освіти України початку XXI століття та визначити загальні пропозиції щодо його впровадження до ВНЗ. За основу прийняти аналіз двох виданих навчальних посібників з академічної риторики (Суми, 2011; Умань, 2013); виявити їхні конструктивні ознаки та зауважити на недоліках цих праць. Заявлена тема відповідає тематичній індивідуального дослідження авторки щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на основі компетентнісного підходу, зокрема у рамках розроблення пропозицій щодо їхнього упровадження до українських ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Із метою виконання поставленого індивідуального завдання на 2014 рік – «Розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на засадах компетентнісного підходу», – нами сплановано низку наступних завдань:

- поглибити аналіз тенденцій розвитку з реалізацією компетентнісного підходу у викладанні риторикознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах соціально-гуманітарного циклу України початку XXI ст.;
- узагальнити компоненти осмислення актуальних проблем і перспективних завдань (з огляду на здобутки вітчизняної та європейської практики) у вивченні сучасної риторики у системі вищої гуманітарної освіти України;
- визначити чинники інтеграції теорії і практики ораторського мистецтва як механізму розвитку сучасної риторики освіти в Україні і світі;
- обґрунтувати риторикознавчу компетенцію як важливу категорію у сучасних дослідженнях вищої школи України;
- систематизувати оптимальні шляхи і засоби забезпечення з підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на визначених засадах та механізмі їх реалізації, зокрема щодо застосування медіаосвітніх технологій у викладанні і вивченні риторики як теоретико-прикладної дисципліни;
- подати проєкт обґрунтування необхідності викладання риторики (загальної та професійно орієнтованої) як самостійної інтегративної дисципліни соціально-гуманітарного циклу у вищих школах України тощо.

Важливим серед них є й розроблення пропозиції щодо оптимізації циклу риторикознавчих дисциплін у контексті євроінтеграції, зокрема щодо упровадження курсу (чи спецкурсу) з академічної риторики як базової складової у системі вищої освіти України. Не полишаємо й поза розглядом одне із пріоритетних завдань у рамках Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. щодо посилення кадрового потенціалу системи вищої освіти, у вирішенні якого може відіграти неабияке значення ще не достатньо вивчена риторикознавча складова. Відтак, наші плани присвячено вивченню професійно зорієнтованого різновиду загальної риторики – академічній риторичі як найбільш пріоритетному і перспективному напрямку досліджень у сучасній системі вищої гуманітарної освіти України.

Щонайперше – в обґрунтуванні нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика» як базової складової у системі вищої освіти України початку XXI століття та визначенні загальних пропозицій щодо його впровадження до вищих навчальних закладів. Ми виходимо з наступного: риторика як універсальна царина гуманітарного знання дедалі упевненіше стає дорогоцінним надбанням багатьох культурно-освітніх закладів України і світу; вона (як теорія ораторського мистецтва та наука про закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю людини) здавна визнана наукою комплексною, оскільки інтегрує в собі низку суміжних дисциплін соціально-гуманітарного циклу (етику і логіку, філософію й естетику, історію та культурологію, психологію і педагогіку, літературо- й мовознавство, теорії масових та соціальних комунікацій, журналістську й сценічну майстерність тощо). Неодноразово у своїх публікаціях ми підкреслювали і значення сучасної риторики як такої, що переоцінити неможливо, адже вона постає надзвичайно важливою і достатньо складною інтегративною дисципліною у системі вищої гуманітарної освіти України початку XXI ст., оскільки – як одна з найдавніших гуманітарних дисциплін вивчає способи побудови художньо виразного, емоційно образного і логічно послідовного публічного мовлення оратора – спіткає та супроводжує студентську молодь на усіх рівнях і курсах, усіх спеціальностях і формах

навчання й упорядков усього життєдіяння – від вступних абітурієнтських іспитів до докторських захистів. У сукупності з іншими риторикознавчими дисциплінами вона є цілісною системою знань і старань людства, що з прадавніх часів складалася з таких канонічних вимог, як природні здібності, звичення мистецтва красномовства, наслідування взірців, постійні вправи, практичний досвід тощо.

Чимало українських дослідників у царині риторики (загальної і професійної зорієнтованої), ораторського мистецтва (красномовства), а також культури мислення, мовлення й спілкування, створюють нові підходи до складання своїх дисциплін. Лише за останні декілька років світ побачила низка новітніх навчальних посібників з риторики для студентів ВНЗ України. Із-поміж них (далі – за хронологією й алфавітом. – авт.): «Неориторика (в масовій комунікації)» (К., 2010) Вікторії Стехіної (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»); «Академічна риторика» для студентів гуманітарних факультетів (Суми, 2011) Валентини Василенко (кафедра гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ) та Вікторії Герман (Інститут філології Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка); «Українська риторика: історія становлення і розвитку» (Львів, 2011) Зоряни Куньч (Національний університет «Львівська політехніка»); «Сучасна риторика» (К., 2012) Петра Лісовського (Інститут соціальної роботи та управління Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова); «Академічна риторика» (Умань, 2013) Наталії Сивачук, Інни Снігур та Олександра Санівського (Інститут філології та суспільствознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини); «Основи красномовства» (Київ, 2013) Людмили Грицаєнко (Київський національний університет технологій та дизайну). Є серед них і два підручника: «Мовленнєва комунікація» (К., 2013) Семена Абрамовича й Марії Чікарькової (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) та «Ораторське мистецтво» (Харків, 2013) за редакцією Михайла Требіна і Галини Клімової (Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»). Як бачимо, настійлива увага українських дослідників і викладачів риторики свідчить про незгасимий інтерес до однієї з найдавніших і найбагатших, за своєю інтегруючою силою, соціально-гуманітарних наук.

Зрозуміло, що не залишився не поміченим нами вихід у світ двох нових (і єдиних на сьогодні в Україні) навчальних посібників за назвами «Академічна риторика». Перший із них презентовано Валентиною Василенко і Вікторією Герман (Суми, 2011) [1] і надруковано за рішенням вчених рад Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, Харківського національного університету внутрішніх справ та Сумської філії останнього навчального закладу в якості навчального посібника для студентів гуманітарних факультетів ВНЗ; другий – презентовано Наталією Сивачук, Інною Снігур, Олександром Санівським (Умань, 2013) [2] (за загальною редакцією Наталії Сивачук) і рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (зазначено Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Інститут філології та суспільствознавства, а також науково-дослідну лабораторію «Театр слова»).

Обидва аналізовані видання з академічної риторики становлять справжній інтерес для зацікавленої спільноти: вони стали подією у педагогічній освіті, мають цінний досвід опрацювання, солідний обсяг викладеного матеріалу, презентабельний вигляд й необхідні структурні елементи праці такого роду. У першому випадку вміщено програму курсу «Академічна риторика» [1: 5–21], подано теоретичні основи академічної риторики [1: 22–208] (виклад 11 лекцій), риторичний практикум [1: 209–223], зміст самостійної роботи студентів [1: 223–243], програму спецкурсу «Риторика» для учнів 11 класу профільної школи (гуманітарний профіль) [1: 244–248], тлумачний словник термінів та основних понять курсу «Академічна риторика» [1: 249–269] тощо. У другому випадку наявні: структура програми навчальної дисципліни й її опис за змістовими модулями [2: 5–25], лекційний виклад [2: 26–159], матеріали до практичних і лабораторних

занять [2: 26–159], словник риторичних термінів [2: 264–325], тестові завдання [2: 326–360] тощо. Однак варто детальніше зауважити на певних критичних моментах щодо відповідності назви цих посібників та їхнього змістового наповнення (в основному йдеться про загальну риторичну під гаслом академічної), термінологічної неузгодженості (стислості й нерозкритості її головних термінів і понять), застарілості рекомендованої літератури (скажімо, посилання на джерельну базу Галини Сагач – 1989 р. [1: 210] або ж 1996 р. [2: 22], яка у 2006 р. у Рівному видала риторикознавчий п'ятитомник «Вибраних творів» та того ж року у Києві «Словник основних термінів та понять риторики») тощо.

Окрім того, впадає в око й те (серед низки виявлених зауважень), що в аналізованих посібниках головне визначення – «академічна риторика» – взагалі відсутнє, а наявне «академічне красномовство» лаконічно визначене як «ораторська діяльність науковця та викладача, що доповідає про результати дослідження або популяризує досягнення науки» [1: 117] (у тексті лекції «Академічне красномовство») та дещо доповнене складовими різновидами, а саме: «Академічне красномовство – ораторське вміння науковця та викладача, що доповідає про результати дослідження або популяризує досягнення науки. Основні жанри А. к.: наукова доповідь, наукове повідомлення, наукова лекція (вузівська та шкільна), реферат, виступ на семінарському занятті, науково-популярна (публічна) лекція, бесіда» (Суми, 2011) [1: 249] (у викладі «Тлумачного словника термінів та основних понять курсу «Академічна риторика»); а також як «ораторське вміння науковця, викладача, який доповідає про результати дослідження або популяризує досягнення науки» (Умань, 2013) [2: 264] (у тексті «Словника риторичних термінів»).

Поставлене нами завдання з обґрунтування нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика» як базової складової у системі вищої освіти України початку XXI століття та визначення загальних пропозицій щодо його впровадження до вищих закладів освіти, передбачає й термінологічне уточнення стосовно заявленої проблематики. Ми ґрунтуємося на попередніх визначеннях академічної риторики з уже згадуваної словниково-довідкової літератури. Знаходимо й інші структурні особливості її мовні ознаки цього жанру публічних виступів, як-то: академічне красномовство відрізняється глибокою аргументованістю, логічністю, науковим стилем мовлення, яке має специфічну термінологію; його основними різновидами є лекція, науково-популярна лекція, наукова доповідь чи повідомлення тощо; вимоги до образу оратора у науковому виступі такі: новизна, доцільність, оригінальність, системність, стислість, повнота викладу предмета, оптимальність стилю тощо. Академічний, за «Національним освітнім глосарієм «Вища школа» (Київ, 2011) [6], – це «характеристика, що стосується освіти, навчання, викладання, досліджень» [6: 13]. Під академізмом ми схильні вважати і високий елітарний рівень наукових досліджень, який притаманний діяльності співробітників академій, для яких характерне дотримання загальнообов'язкових принципів у науці (логічності, аргументованості, чіткості, ясності) тощо.

Щодо змістової частини, то звернімося до першого навчального посібника «Академічна риторика» (Суми, 2011), який має гриф «рекомендовано МОНУ як навчальний посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів» (лист від 25.01.11 № 1/11-627) і у якому висвітлено основоположні поняття і категорії академічної риторики. На думку її авторів, ця книга своїм лекційним і практичним змістом забезпечує ефективну технологію здобування знань, розвиває креативні здібності й навички самостійної роботи відповідно до пріоритетів Болонської системи навчання. Задля аналізу програми з аналогічного курсу (Умань, 2013) наведемо деякі конкретніші, ніж у першому випадку, дані, а саме: код модуля «Академічна риторика» такий: УЛУ_8_1.1.2.6_1.5; за типом модуля – він є обов'язковим; викладається у другому семестрі; його обсяг становить: загальна кількість годин – 54 (кредитів ЄКТС – 1,5); аудиторні години – 18 (лекцій – 8, практичних занять – 10). До результатів навчання зараховано такі (у кінцевому результаті навчання студент повинен): знати: основні питання історії красномовства;

основні категорії, розділи і закони красномовства; основні прийоми удосконалення майстерності мовлення як засобу передачі знань, удосконалення умінь, вирішення виховних завдань; специфіку педагогічного спілкування, особливості комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності учителя; закономірності логіки мовлення; основні види ораторських промов; професійно значущі для педагога мовленнєві жанри; теорію техніки мовлення; основні шляхи формування умінь красномовства в учнів; основні вимоги до педагога-оратора та суть педагогіко-риторичного ідеалу; уміти: екстраполювати основні закони красномовства на педагогічну практику вчителя; вибирати тему промови, аналізувати її, збирати і систематизувати матеріал із даної проблеми; на основі спостережень і аналізу бази даних створювати «портрет аудиторії»; аналізувати і вибирати професійно значимий мовленнєвий жанр, що відповідає конкретній педагогічній ситуації та створювати максимально ефективну композицію промови; вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з фаховою проблематики; вирішувати комунікативні і мовленнєві завдання в конкретній ситуації спілкування; логічно правильно, точно, етично і емоційно виражати думки в словах, відповідно до змісту, умов комунікації і адресата, прагнучи при цьому передати в промові свій індивідуальний стиль; володіти полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія); системно аналізувати весь комунікативний процес (рефлексія); пізнати суть мовленнєвого ідеалу як компонента культури і педагогічного мовного (педагогіко-риторичного) ідеалу, як взірця педагогічного спілкування. За способом навчання передбачені аудиторні заняття. До необхідних обов'язкових попередніх і супутніх модулів визначені: педагогічна риторика, основи культури і техніки мовлення.

За змістом навчального модуля «Академічна риторика» (Умань, 2013) розкрито наступні теми (мова навчання, звисно ж, українська): Ораторське мистецтво. Історія розвитку і передумови його формування. Функції ораторства в сучасному світі. Інвенція (Моделювання аудиторії. Мистецтво знаходження та попередньої систематизації інформації). Диспозиція (Мистецтво структурування промови). Елокуція (Вираження, втілення думки у слова). Категорії елокуції і підбір доцільних мовленнєвих засобів, граматична. Меморія (Запам'ятовування промови). Акція (Виглошення промови). Види ораторських промов. Професійно значущі для педагога мовленнєві жанри. Інноваційний курс практичної риторики в загальноосвітніх навчальних закладах. Загально-риторичний та педагогічний мовленнєвий ідеал. Із приводу рекомендованої літератури ми наводили зауваження. За формами і методами навчання проводяться лекційні й практичні заняття, передбачена й самостійна робота студентів. Із методів і критеріїв оцінювання їхніх знань є контроль поточний (80 %): опитування на практичних заняттях, виконання домашніх завдань; та підсумковий (20 %, залік): теоретичне опитування. У подальшому ми плануємо детальніше зупинитися на аналізі деяких із зазначених складових навчального модуля «Академічна риторика» в обох варіантах.

І наостанок – в обґрунтуванні нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика» як базової складової у системі вищої освіти України початку XXI століття та визначенні загальних пропозицій щодо його впровадження до ВНЗ, – ми виходимо і з назрілого заклику до об'єднання зусиль українських риторів у вирішенні багатьох актуальних питань з риторики вищої освіти України, урахування позитивного досвіду зарубіжних колег. Вирішити це питання пропонуємо через ініціативу створення Української риторики асоціації (УРА), до діяльності якої залучатимемо усіх зацікавлених дослідників і викладачів риторики й ораторського мистецтва в Україні. Тож найближчим часом, за підтримки й схвалення і колег на засіданні відділу теорії і методології гуманітарної освіти ІВО НАПН України (завідувачка проф. Ганна Онкович) від 6 лютого 2014 р., ініціюватимемо широке риторикознавче обговорення назрілого проблем у системі вищої школи під час проведення круглого столу «Риторика у вищій освіті: вітчизняні традиції, світовий досвід та європейські орієнтири». Цей захід планується провести у рамках XXIII

Міжнародної конференції «Мова і культура» імені професора Сергія Бураго (Київ, 23–26 червня 2014 р.). Відтак, ця робота пройде на засадах вивчення передових інноваційних тенденцій у риториці вищої освіти України, Європи і світу та за неодмінного збереження кращих надбань класичної національної риторики спадщини. Адже наявний власний викладацько-дослідницький досвід роботи у цій галузі знань (світські вищі заклади і духовні навчальні установи) у подальшому дозволить розробити низку важливих обґрунтованих риторикознавства як перспективної науково-педагогічної проблеми та домінуючої основи у підвищенні якості вищої освіти початку XXI ст., значення якої в особистісному і суспільному розвитку стрімко зростає завдяки поглибленості її соціальної, виховної, навчальної, дослідницької та інноваційної ролей і місій.

До кінця поточного року, відповідно до індивідуального плану, авторка планує доопрацювати обґрунтування концепції запровадження курсу (спецкурсу) з академічної риторики як базової складової та самостійної інтегративної навчально-виховної дисципліни соціально-гуманітарного циклу у вищій школі України початку XXI ст. Сподіваємося також, що досліджувана проблематика знайде належне місце у відповідному розділі колективної монографії відділу теорії і методології гуманітарної освіти з розгляду питань підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на засадах компетентнісного підходу (тенденції розвитку, актуальні проблеми і перспективні завдання в євроінтеграційному контексті).

Висновки та рекомендації. У викладі подане обґрунтування нового навчального курсу (спецкурсу) «Академічна риторика», що запропоноване до розгляду в якості базової складової у системі вищої освіти України початку XXI століття, а також визначено загальні пропозиції щодо його впровадження до вищих закладів освіти, зокрема для якісної магістерської підготовки майбутніх фахівців широкого гуманітарного профілю. Роботу присвячено вивченню професійно зорієнтованого різновиду загальної риторики – академічної риторики як найбільш пріоритетному і перспективному напрямку досліджень у сучасній системі вищої гуманітарної освіти України. Вона виконана у рамках щорічної Звітної наукової конференції «Наука і вища освіта» (Київ, 3 березня 2014 р.) Інституту вищої освіти НАПН України за напрямом «оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції». За основу прийнято аналіз двох виданих навчальних посібників з академічної риторики (Суми, 2011; Умань, 2013), виявлено їхні конструктивні ознаки та зауважено на деяких недоліках цих праць. Заявлена проблематика відповідає темі індивідуального дослідження авторки статті щодо підвищення ефективності викладання риторикознавчих дисциплін у вищій школі України на основі компетентнісного підходу.

Список використаних джерел:

1. Василенко В. А. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Суми : Наталуха А. С., 2011. – 275 с.
2. Сивачук Н. П., Снігур І. М., Санівський О. М. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Сивачук, І. М. Снігур, О. М. Санівський ; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Інститут філології та суспільствознавства. „Театр слова”, науково-дослідна лабораторія. – Умань : Вид. „Сочінський”, 2013. – 375 с. : фото. кольор.
3. Куньч Зоряна. Риторичний словник / Зоряна Куньч. – К. : Рідна шк., 1997. – 341 с.
4. Сагач Галина. Словник основних термінів та понять риторики : навч. посіб. / Галина Сагач. – К. : МАУП, 2006. – 279 с. – (Б-ка «Златоуст»; Вип. 1).
5. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навч. посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 311 с. (2006 – 2-ге стереотип. вид.).
6. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-укл. : І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш [й ін.]; за ред. Д. В. Табачника і В. Г. Кременя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.